

Struktura obyvatelstva podle roku narození

Lidé, kteří obývali Českou republiku ve dni sčítání lidu 2001 se s výjimkou nejmladších dětí a malé skupiny nejstarších osob narodili ve 20. století. Sčítání tak poskytlo příležitost na statistických datech bilancovat životní dráhy „generace 20. století“.

Tab. 19 Vývoj počtu osob narozených v jednotlivých dekádách 20. století z výsledků sčítání lidu v letech 1950 - 2001

Rok narození	Počet obyvatel se zjištěným rokem narození (v tis.)					
	1950	1961	1970	1980	1991	2001
1900 a dříve	2 228,8	1 399,5	709,9	198,4	15,6	0,2
1901-1910	1 419,0	1 308,4	1 095,1	700,0	233,5	27,7
1911-1920	1 140,7	1 091,6	1 014,1	846,9	531,6	209,1
1921-1930	1 447,0	1 390,4	1 335,8	1 244,6	1 036,3	724,0
1931-1940	1 173,8	1 185,4	1 152,9	1 118,6	1 042,7	905,1
1941-1950	1 480,1	1 626,3	1 596,3	1 568,5	1 519,7	1 444,3
1951-1960	x	1 541,9	1 524,5	1 517,1	1 492,1	1 472,4
1961-1970	x	20,8	1 373,7	1 377,6	1 370,0	1 373,2
1971-1980	x	x	x	1 703,9	1 713,8	1 709,5
1981-1990	x	x	x	x	1 323,6	1 332,2
1991-2000	x	x	x	x	22,1	1 014,8
2001	x	x	x	x	x	14,1
Celkem	8 889,5	9 564,3	9 802,4	10 275,7	10300,9	10 226,6

Nejpočetnější generaci v současné České republice tvoří mladí lidé, narození v sedmdesátých letech 20. století. V polovině sedmdesátých let vyvrcholila tehdejší vlna vysoké porodnosti, proto jsou mladí lidé narození v letech 1974 a 1975 nejpočetnějšími populačními ročníky současného obyvatelstva. Na začátku 21. století tato generace již vstoupila do věku plné ekonomické aktivity. Příchod takového množství mladých lidí přes riziko zvýšené nezaměstnanosti je pro ekonomiku důležitým přínosem, věková struktura ekonomicky činného obyvatelstva je příznivá. Generace sedmdesátých let nebude však úměrně nahrazena mladší generací. V osmdesátých a devadesátých letech se již narodilo dětí podstatně méně a velmi nízká porodnost trvá i v první dekádě 21. století. Proto lidé, kteří se narodili kolem roku 1975 zůstanou nejpočetnější generací obyvatelstva České republiky i v době, kdy zestárnou, podle demografických prognóz tomu tak bude ještě mezi roky 2030 a 2040. To už však příslušníkům této generace nebude mezi dvaceti a třiceti roky, ale mezi šedesáti a sedmdesáti. Vytvoří se tím zcela atypická věková struktura, v níž nejsilnější složku budou tvořit šedesátníci nebo sedmdesátníci. Taková věková struktura neexistovala nikdy v minulosti nejen v České republice, ale ani v žádné jiné zemi světa. Je sice pravděpodobné, že Česká republika bude stále více imigrační zemí, kam se budou stěhovat mladí lidé zejména z jiných kontinentů, avšak očekávaný migrační příliv může vytvoření atypické věkové struktury jen ztlumit, nemůže mu zabránit.

Během 20. století (tj. od roku 1901 do roku 2000) se na území dnešní České republiky narodilo více než dvacet milionů osob, z nichž v roce 2001 žila přibližně polovina. Z osob, které obývaly tehdejší české země v roce 1950, se narodily ve 20. století přibližně tři čtvrtiny; jedna čtvrtina obyvatel, tvořená tehdy osobami ve věku vyšším než 50 let, se narodila ještě v 19. století. Ještě před rokem 1970 však překročil podíl narozených ve 20. století 90 % obyvatelstva – a z žijících obyvatel České republiky v roce 2001 se s výjimkou necelých dvou stovek osob narodili ve 20. století všichni.

Tab. 20 Vývoj podílu narozených ve 20. století z výsledků sčítání lidu v letech 1950 - 2001

Rok	Obyvatelé se zjištěným rokem narození		
	Celkem (v tis.)	Z toho narození ve 20. století	
		Absolutně (v tis.)	v %
1950	8 889,5	6 631,9	74,6
1961	9 564,3	8 036,8	84,8
1970	9 802,4	8 986,0	91,7
1980	10 277,3	10 014,4	97,4
1991	10 300,9	10 275,4	99,8
2001	10 226,6	10 226,4	100,0

Životní zkušenosti obyvatel České republiky na začátku 21. století byly formovány řadou historických událostí 20. století. Nejstarších z nich, např. vzniku samostatného československého státu, byl svědkem jen nepatrný podíl obyvatel žijících v roce 2001; v průběhu století klesal podíl přímých současníků dalších událostí, jakými byly např. mnichovská dohoda 1938, osvobození Československa v roce 1945, komunistický „Vítězný únor“ 1948, „pražské jaro“ 1968, sametová revoluce 1989, vznik České republiky 1993. V následující tabulce je vyjádřen podíl „současníků“ jednotlivých významných letopočtů, přičemž za „současnika“ je považován obyvatel, který se narodil v roce, předcházejícím významnému letopočtu a dříve. Tak za současníka roku 1918 jsou považovány osoby, narozené v roce 1917 a dříve, za současníka roku 1989 osoby narozené v roce 1988 a dříve.

Tab. 21 Vývoj podílu současníků významných historických událostí 20. století z výsledků sčítání lidu 1950 - 2001

Letopočet události	Podíl „současníků“ (%)					
	1950	1961	1970	1980	1991	2001
1918	50,3	36,5	25,8	14,5	5,8	1,4
1938	79,3	62,8	50,5	36,6	24,6	15,3
1945	89,8	72,7	59,9	45,3	33,0	23,1
1948	95,6	78,1	65,1	50,2	37,7	27,7
1968	x	x	95,8	79,2	66,3	56,8
1989	x	x	x	x	97,3	87,4
1993	x	x	x	x	x	93,5

Podíl současníků, kteří významné události 20. století skutečně prožívali, nebo kteří se jich potenciálně mohli zúčastnit, protože v jejich době byli už v dospělém věku, je ovšem ještě podstatně nižší.

Tab. 22 Vývoj podílu dospělých současníků významných historických událostí 20. století z výsledků sčítání lidu v letech 1950 - 2001

Letopočet události	Podíl „současníků“ ve věku 18 a více let (%)					
	1950	1961	1970	1980	1991	2001
1918	25,1	14,6	7,2	1,9	0,2	0,0016
1938	53,8	39,7	28,7	17,0	7,6	2,3
1945	65,4	50,0	38,4	25,5	14,5	6,9
1948	70,1	54,2	42,4	29,1	17,6	9,4
1968	x	x	70,4	55,2	42,5	32,3
1989	x	x	x	x	71,8	61,6
1993	x	x	x	x	76,8	68,6

Významné např. je, že pouze 61,6 % obyvatel z roku 2001 – tedy necelé dvě třetiny - prožilo v dospělém věku rok 1989 a je tak pamětníkem „předlistopadového“ režimu.

Je přirozené, že počet příslušníků jednotlivých ročníků narození se postupně snižuje. Porovnání výsledků sčítání 2001 a sčítání 1991 však prokazuje, že existují výjimky. V desetiletí mezi sčítáními se v České republice mírně zvýšil počet osob, narozených v šedesátých letech (konkrétně ročníky narozených 1962, 1963, 1965, 1966, 1967, 1968 a 1969) a dětí a mladých lidí narozených mezi roky 1980 a 1990. Tato skutečnost je zřejmým důsledkem ziskového migračního salda České republiky. Ze zahraničí (Slovensko, Ukrajina, Vietnam) se stěhují především mladí lidé, kteří v České republice zakládají rodiny a mají děti. Přírůstky u těchto populačních ročníků jsou zřetelné, zatím však nikoli významné, za desetiletí se pohybují řádově mezi desítkami a stovkami osob. I tak však signalizují, že imigrace ze zahraničí – i když zatím nepatrně - skutečně zpomaluje populační stárnutí České republiky.